

Grieks voor iedereen: Hoe begin ik eraan?

Dr. Evelien Bracke
Afdeling Grieks, UGent

Initiatie Oudgrieks

Inhoud

Deze les	GO!	Lager onderwijs
hoe werkt een Griekse zin/tekst?	een tekstje van 15 aangepaste zinnen	aangepaste zinnen/tekstjes
verbuigingen (substantieven, adjectieven, lidwoord): twee klassen	verbuigingen: eerste klasse nominatief en accusatief enkelvoud en meervoud	verbuigingen: eerste klasse nominatief, accusatief, vocatief
vervoeging van het werkwoord in het praesens (ook 'zijn')	vervoeging van het werkwoord in het praesens: enkel 3 ^{de} enkelvoud en meervoud (ook 'zijn')	vervoeging van het werkwoord in het praesens: 1 ^{ste} en 3 ^{de} enkelvoud, 'zijn'

Alfabet bingo

Griekse woordsoorten

ὁ ἱερός ἄνθρωπος ἀκούει τηλε			
--	--	--	--

Griekse woordsoorten

ὁ ἱερος ἄνθρωπος ἀκουει τηλε	Bepaald lidwoord adjectief substantief werkwoord Bijwoord Voegwoord Telwoord	‘de’ ‘heilige’ ‘man’ ‘hoort’ ‘ver weg’	Hieroglyfen Anthropologie Akoustiek Telefoon
--	--	--	---

Griekse woordsoorten

ὁ	Bepaald lidwoord
ἱερος	adjectief
ἄνθρωπος	substantief
ἀκούει	werkwoord
τηλε	Bijwoord
	Voegwoord
	Telwoord
	voorzetsels

Klassen van het naamwoord:
Grieks 2 (2 klassen – enkel 1ste klasse te kennen)
Latijn 3 (5 verbuigingen)

Regelmatige vervoegingen:
Grieks 2 – enkel 1 te kennen
Latijn 5

Funcities in de zin

- ο άνθρωπος **ἀκούει** την γυναίκα

Functies in de zin

- **ὁ ἄνθρωπος** **ἀκούει** **την γυναίκα**
- **ὁ ἄνθρωπος** **την γυναίκα** **ἀκούει**
- **ἀκούει** **ὁ ἄνθρωπος** **την γυναίκα**

ὁ ἄνθρωπος = onderwerp

ἀκούει = ww

την γυναίκα = lijdend voorwerp (gezegde)

Onderwerp en lijdend voorwerp

• ὁ ἄνθρωπος ἀκούει την γυναίκα

De man hoort de vrouw

ond.

ww.

LV

• ἡ γυνή ἀκούει τον ἄνθρωπονον

Naamvallen

Naamvallen = functies in de zin

- Nominatief: onderwerp en nw deel
- Accusatief: lijdend vw en na voorzetsels
- Genitief: van-bepaling en na voorzetsels
- Datief: meewerkend voorwerp en na voorzetsels
- ~~Ablatief~~
- Vocatief: aanroeping

ὁ ἄνθρωπος ἡ γυνή
τον ἄνθρωπον την γυναίκα

1ste klasse vrouwelijk

Enk.	Nominatief	ῆ φωνη	μουσα	aqua
	Accusatief	την φωνην	μουσαν	aquam
	Genitief	της φωνης	μουσας	aquae
	Datief	τη φωνη	μουσα	aquae
	Vocatief	ὦ φωνη	μουσα	aqua
Mv.	Nominatief	αἱ φωναι	μουσαι	aquae
	Accusatief	τας φωνας	μουσας	aquas
	Genitief	των φωνων	μουσων	aquarum
	Datief	ταις φωναις	μουσαις	aquis
	Vocatief	ὦ φωναι	μουσαι	aquae

Lidwoord?

STAM

UITGANG

Woorden waarvan de stam op
ε, ρ of ι eindigt

Voorbeelden

διδωμι (ik geef) την γαιαν τη θεα
ww + ond. LV meew vw

διδωμι (ik geef) την γαιαν τη θεα;

ἀρχη	begin, heerschappij
ψυχη	ziel, geest
θεα	godin
γαia	aarde
ἀγορα	marktplaats

1ste klasse mannelijk

Enk.	Nominatief	ὁ λογος	avus
	Accusatief	τον λογον	avum
	Genitief	του λογου	avi
	Datief	τω λογω	avo
	Vocatief	ὦ λογε	ave
Mv.	Nominatief	οἱ λογοι	avi
	Accusatief	τους λογους	avos
	Genitief	των λογων	avorum
	Datief	τοις λογοις	avis
	Vocatief	ὦ λογοι	avi

Opgepast:
ἡ νησος (eiland – Peloponnesos)
ἡ νοσος (ziekte – **nosologie**)

STAM

UITGANG

1ste klasse mannelijk en onzijdig

Voorbeelden:

ἄγγελος
βαρβαρος
δημος
κυκλος

μεταλλον
ὄργανον
ἔργον

Enk.	Nominatief	ὁ λογος	avus
	Accusatief	τον λογον	avum
	Genitief	του λογου	avi
	Datief	τω λογω	avo
	Vocatief	ὦ λογε	ave
Mv.	Nominatief	οἱ λογοι	avi
	Accusatief	τους λογους	avos
	Genitief	των λογων	avorum
	Datief	τοις λογοις	avis
	Vocatief	ὦ λογοι	avi

το ξυλον	donum
το ξυλον	donum
του ξυλου	doni
τω ξυλω	dono
ὦ ξυλον	donum
τα ξυλα	dona
τα ξυλα	dona
των ξυλων	donorum
τοις ξυλοις	donis
ὦ ξυλα	dona

adjectieven

Enk.	Nominatief	ή φωνη	μουσα	ό λογος	το ξυλον
	Accusatief	την φωνην	μουσαν	τον λογον	το ξυλον
Mv.	Nominatief	αί φωναι	μουσαι	οί λογοι	τα ξυλα
	Accusatief	τας φωνας	μουσας	τους λογους	τα ξυλα

Enk.	Nominatief	καλη	ιερα	καλος	καλον
	Accusatief	καλην	ιεραν	καλον	καλον
Mv.	Nominatief	καλαι	ιεραι	καλοι	καλα
	Accusatief	καλας	ιερας	καλους	καλα

Voorbeelden van
adjectieven:
κακος η ον
αριστος η ον
αρχαιος
μακρος
μικρος
νεος

kalligrafie = ?

adjectieven met stam op
ε, ρ of ι

De tweede klasse (niet te kennen)

mannelijk/vrouwelijk:

- ἄγών = wedstrijd (agonistisch, agonie)
- ἄήρ = lucht (aerodynamisch)
- ἀστήρ = ster (asteroïde)
- γίγας = reus (gigantisch)
- παῖς = kind (pediater)
- πατήρ = vader (patriarchie)

onzijdig:

- κράτος = kracht (democratie)
- πάθος = lijden, aanvoelen (telepathie, sympathie)
- ῥεῦμα = iets dat vloeit (rheuma)

Het werkwoord

- ~~διδωμι~~
- ἀκούω → actieve indicatief praesens
- 'zijn': onregelmatig werkwoord → actieve indicatief praesens

Het Grieks heeft 6 tijden:

praesens: ik loop

futurum: ik zal lopen

imperfectum: ik was aan het lopen

aorist: ik liep

perfectum: ik heb gelopen

plusquamperfectum: ik had gelopen

5 wijzen:

indicatief: ik loop

imperatief: loop!

infinitief: ik hou van lopen

conjunctief: laten we lopen

optatief: ik zou willen lopen

3 vormen:

actief: ik eet

passief: ik word gegeten

medium: ik eet (voor) mezelf

Zijn = εἶ-ναι

	Nederlands	Frans	Latijn	Grieks
1 Enk	ik ben	je suis	s-u- m	εἶ-μι ('zijn' + ik)
2	jij bent	tu es	es	εἶ
3	zij/hij/het is	elle/il/c'est	es-t	ἐσ-τι(ν)
1 Mv	we zijn	nous sommes	s-u- mus	ἐσ-μεν
2	jullie zijn	vous êtes	es- tis	ἐσ-τε
3	ze zijn	elles/ils sont	s-u- nt	εἶ-σι(ν)

De v wordt toegevoegd voor een klinker en aan het eind van een zin.

Spelen met onderwerp en nw deel

- ἡ γυνὴ ἐστὶ καλὴ
- ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ καλός
- τὸ ξύλον ἐστὶ καλόν
- εἰμι καλὴ
- εἰμι καλός
- ἐσμεν καλοὶ
- (ἡ νησὸς οὐκ ἐστὶ καλὴ)

Negatie vóór het ww:
οὐ + medeklinker
οὐκ + klinker
οὐχ + h

Het regelmatig werkwoord

	Nederlands	Frans	Latijn	Grieks
1 Enk	ik hoor	j'entends	audi- o	ἀκου-ω
2	je hoort	tu entends	audi- s	ἀκου-εις
3	hij hoort	il entend	audi- t	ἀκου-ει
1 Mv	we horen	nous entendons	audi- mus	ἀκου-ο-μεν
2	jullie horen	vous entendez	audi- tis	ἀκου-ε-τε
3	ze horen	elles entendent	audi- u-nt	ἀκου-ουσιν

Spelen met het lijdend voorwerp

ἀκου-ει	ἐσ-τι(ν)
ἀκου-ουσιν	εἰ-σι(ν)

ὁ ἄνθρωπος το ξυλον βαλλει

οἱ ἄνθρωποι τα ξυλα βαλλουσιν

Voorbeelden:
ἀναλυω (ik laat los)
γιννωσκω (ik ken)
κλεπτω (ik steel)
βαλλω (ik werp)
λεγω (ik zeg)

Vocabulary opbouwen

- Nederlandse derivaten
 - Leenwoorden bv. cosmos van κοσμος, rheuma van ῥευμα
 - Tyrannosaurus komt van Τυραννος (koning) en σαυρος (hagedis)
 - Engel komt van ἄγγελος (maar bv. Engels *angel*)
 - Akoustiek komt van ἀκούω (ik hoor)
 - Gynaecoloog komt van *genitief* van γυνή (vrouw), nl. γυναικος + λογος
 - **pediater** komt van *genitief* van παῖς (kind), nl. παιδος + ἰατρος (dokter)
- Andere talen, bv. Engels: μωρός
 - Lijst Engelse derivaten:
https://en.wiktionary.org/wiki/Appendix:Ancient_Greek_words_with_English_derivatives

Telwoorden en voorzetsels

				άνα	naar boven	analyse, analoog, anarchie
				ύπερ	bovenop	hyperactief
				ύπο	onder	hypocriet (acteur)
				άντι	tegen	antibacterieel
1	είς μια έν	unus		περι	rond	perimeter
2	δυο	duo		μετα	na/met	metabolisme
3	τρεις τρια	tres	tri-athlon (wedstrijd)	άμφι	rond	amfitheater
4	τεσσαρες	quattuor				
5	πεντε	quinque	pentagon			
6	έξ	sex	hexagram			
7	έπτα	septem	heptagon			
8	όκτω	octo	oktober			
9	έννεα	novem	enneagram			
10	δεκα	decem	decathlon (Eng. <i>decade</i>)			

Heel Grieks:
de μεν – δε constructie:
'langs de ene kant', 'langs de
andere kant' of ... 'maar'

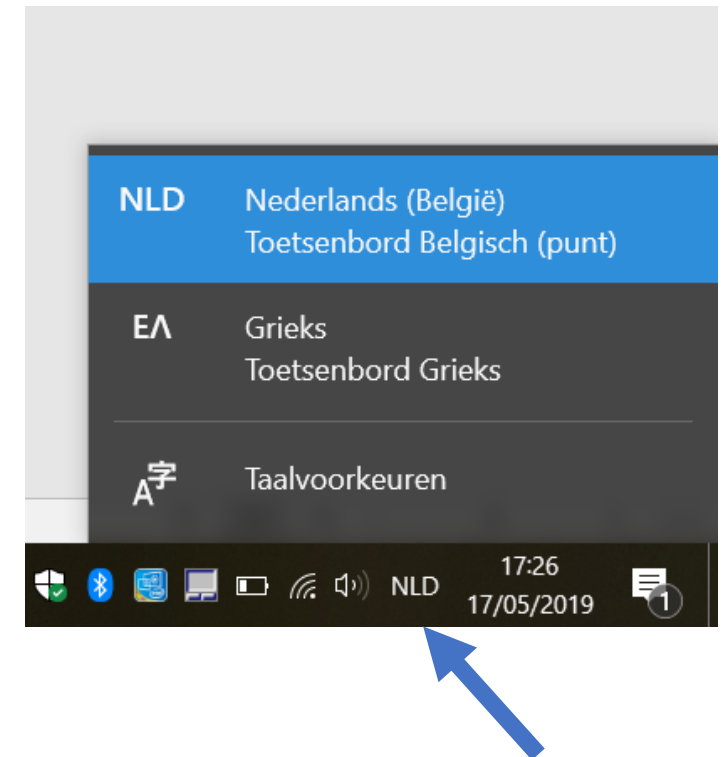
Genesis 1

- ἐν ἀρχῇ (begin) μεν ποιει (maakt) ὁ Θεος τον οὐρανόν και (en) την γαίαν.
- ἡ δε γαία ἐστίν ἀοράτος (onoorlijk) και ἀκατασκευαστος (onopgesmukt), και πνευμα Θεου ἐπιφερει (beweegt) ἐπάνω (over) του ὕδατος.
- και λεγει ὁ Θεος· γενηθητω φως·
- και ἐστι φως.
- και ὁρα (ziet) ὁ Θεος το φως, ὅτι (dat) καλον·
- καὶ καλει (noemt) ὁ Θεος το φως ἡμεραν (dag) και το σκοτος (duisternis) καλει νυκτα.
- και ἐστι ἑσπερα (avond) καὶ ἐστι πρωι (ochtend), ἡμερα μια.

Heel Grieks:
ellipsis van 'zijn'

Grieks schrijven

- Settings > lettertypes > toevoegen > Grieks > polytoon
- Rechtsonder computer aanpassen NLD naar EL
- nu kan je switchen tussen de twee
- spiritus lenis: % plus letter
- spiritus asper: ` plus letter
- meer info: <http://patristica.net/graeca/how-to-type-in-greek/>
- Times New Roman en Palatino Linotype

Meer leren?

- Basis online: <https://nl.wikibooks.org/wiki/Oudgrieks/Inleiding>
- Studieboek *Chaire*
- Informatie van Addisco: <https://www.addisco.nl/zelfstudie-latijn-grieks.htm>
- zomercursus Grieks, bv. in het VK. Swansea University biedt beurzen aan voor leerkrachten: <https://www.swansea.ac.uk/classics/summer-school-in-ancient-languages/>

Grieks voor iedereen: hoe begin ik eraan?

- 1. Contextualisering**
- 2. Didactiek en programma – Stijn van Kessel (KLA)**
- 3. Praktische toepassingen**

1. Contextualisering

Literacy through Classics – Swansea University

www.literacythroughclassics.weebly.com

100+ jaar onderzoek naar het 'nut' van Klassieke Talen

- Woordenschat, grammatica, spelling en leesvaardigheid in de (Engelse) moedertaal verbeteren door studie van Latijn en Oudgrieks: 86% in het lager onderwijs, 75% in het middelbaar (didactiek!)
- Taalbeheersing van leerlingen uit economisch achtergestelde gebieden (kansarmoede!) en met leerproblemen (dyslexie, ASS) gaat sterker vooruit dan van andere leerlingen
- Zelfvertrouwen, globaal bewustzijn, motivatie en culturele appreciatie worden versterkt
- (Kennis van moderne talen verbetert)

Oude Grieken – Jonge Helden

- 2 lagere scholen (Gent en Aalst) – focus op kansarmoede en taalversterking in het Nederlands: 5 lessen van 2 uur
- Totaal 49 leerlingen
- Lessen gegeven door 4 BA3 studenten vakdidactiek Grieks + 5 vrijwilligers
- Website met lesmaterialen:
www.oudegriekenjongehelden.ugent.be

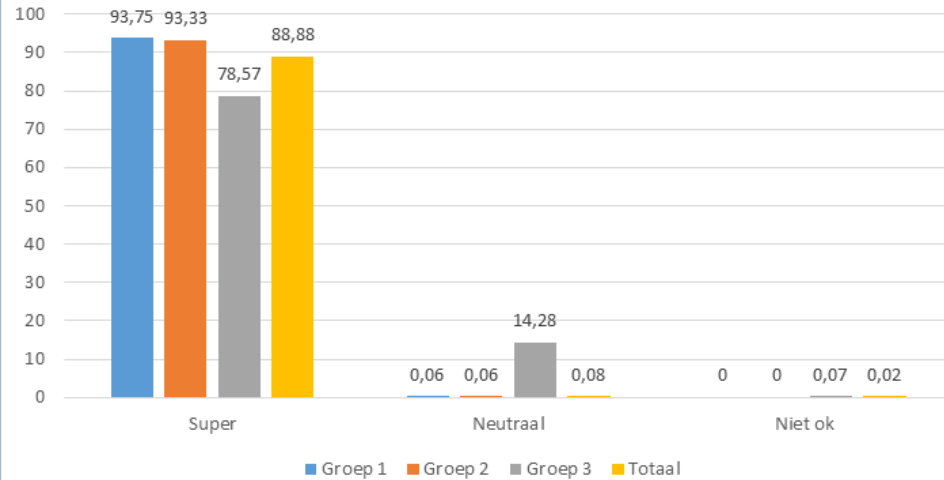
Doelstellingen

- introductie tot Grieks – NIET het lezen van ongeadapteerde teksten
- positieve attitude tegenover taalstructuren
- kansarmoede: zelfvertrouwen en Nederlands
- aangepast aan de leefwereld van de doelgroep: democratiserend en dekoloniserend, met interne differentiatie

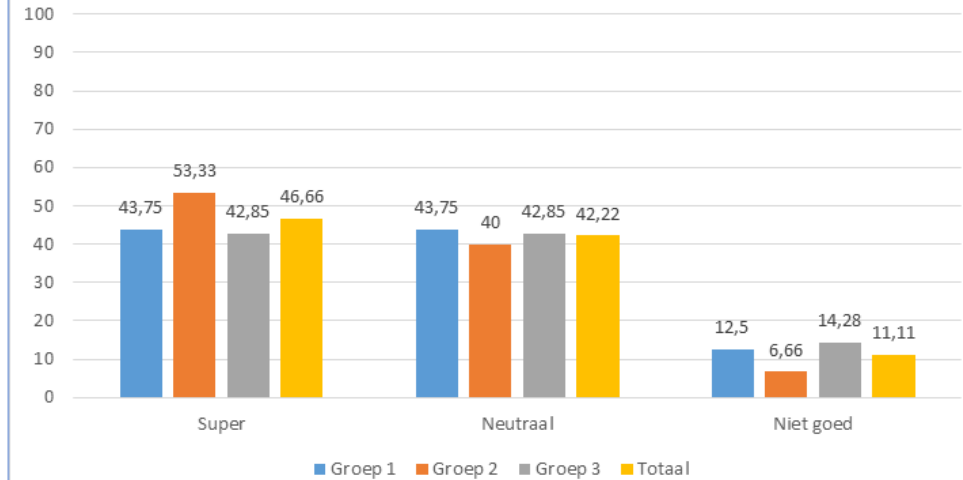
<https://klassieken.nu/wp-content/uploads/2017/06/Artikel-Evelien-Bracke.pdf>

Resultaten

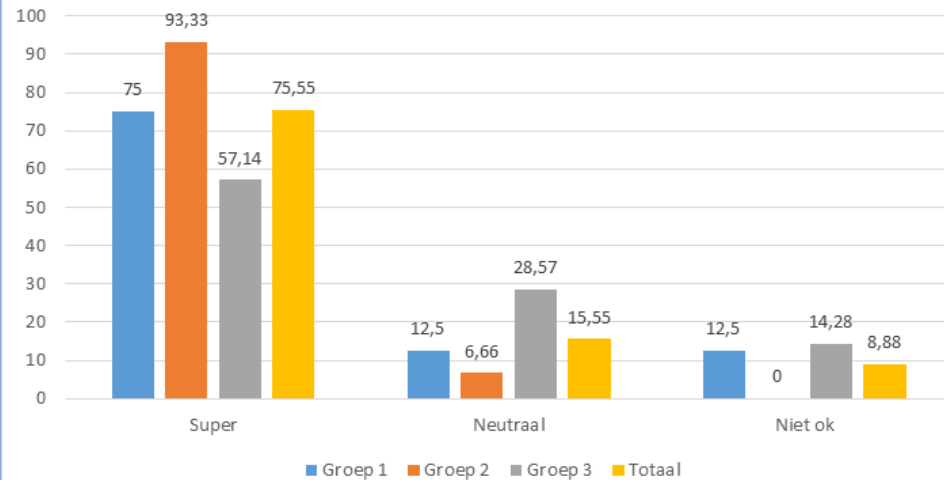
In de Griekse lessen voel ik me...

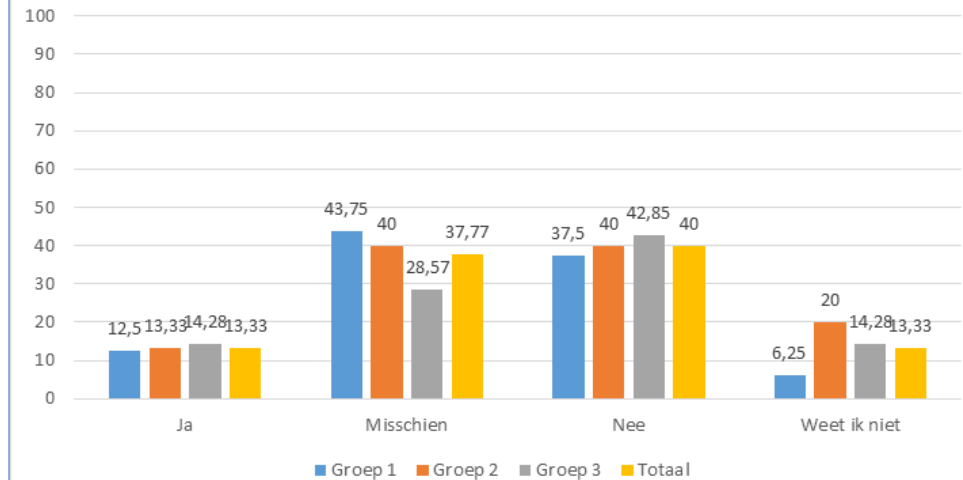
Griekse woordjes leren vind ik...

Over Griekse goden, helden en families leren vind ik...

Ik zou graag Grieks leren in het middelbaar

2. Didactiek en programma

Bestaande boeken

- Lorna Robinson (2017), *Telling Tales in Greek*, Souvenir Press.
- Charlie Andrew (2019), *Basil Batrakhos*, Classics for All. Gratis online: <https://basilbatrakhos.com/the-book/>
- Therese Sellers (2013), *Alpha is for Anthropos*, Ascanius.
- Ann Wright (2013), *Gorilla Greek*. Gorilla Press.

Didactiek

- Graduele opbouw van Griekse grammatica met het oog op Nederlandse taalvaardigheid
- Opbouw van de lessen: letters – woorden – zinnen – tekst
- In een thematisch kader (mythologie, geschiedenis)
- adhv spelletjes, verhalen, liedjes en kunst
- activerend leren met focus op productieve vaardigheden (niet enkel receptieve)

Opbouw van de lessen

- Elke les heeft:

- Taalkundige focus (grammatica – etymologie) met herhaling van al geleerde inhoud
- Thema (mythologie – historiek) MET moderne relevantie (dekoloniserend)
- Zowel receptieve als productieve activiteiten
- interne differentiatie: mogelijkheid voor verdieping voor taalsterkere leerlingen – mogelijkheid tot trager tempo voor taalzwakkere leerlingen
- Creativiteit, bvb. toneel, spel, zingen, pottenbakken, ...
- iets om mee naar huis te nemen
- Huiswerk

Progressie van de lesinhoud

	Les 1	Les 2	Les 3	Les 4	Les 5
Taal	Alfabet + nom 1 ^{ste} klasse ml + vr enk	Alfabet + nom 1 ^{ste} klasse ml + vr enk	3 enk en mv werkwoord	nom en acc	Herhaling
Thema	De Oude Grieken... en wij (intro)	De geboorte van de goden	De Griekse helden	Het Griekse theater	De vijfde eeuw: dagelijks leven
Relevantie	Comparatieve cultuur- & taalstudie	Identiteit en Familiestructuren	Problematiek van oorlog en vluchtelingen	Theaterervaring	slavernij, status van kinderen, vrouwen
Werkvormen	Spelen met alfabet	Stel een god voor	Toneel scene van oorlog om Troje	pre-reading	Feestmaal met speeches
Uitdieping (huiswerk)	Extra translitteratie	woorden voor familiestructuren in eigen taal	leesvaardigheid enk-mv	Oedipus begrijpend lezen	beschrijving personage
Creativiteit	Naam op kroon	Chiton	--	maskers	bordspel

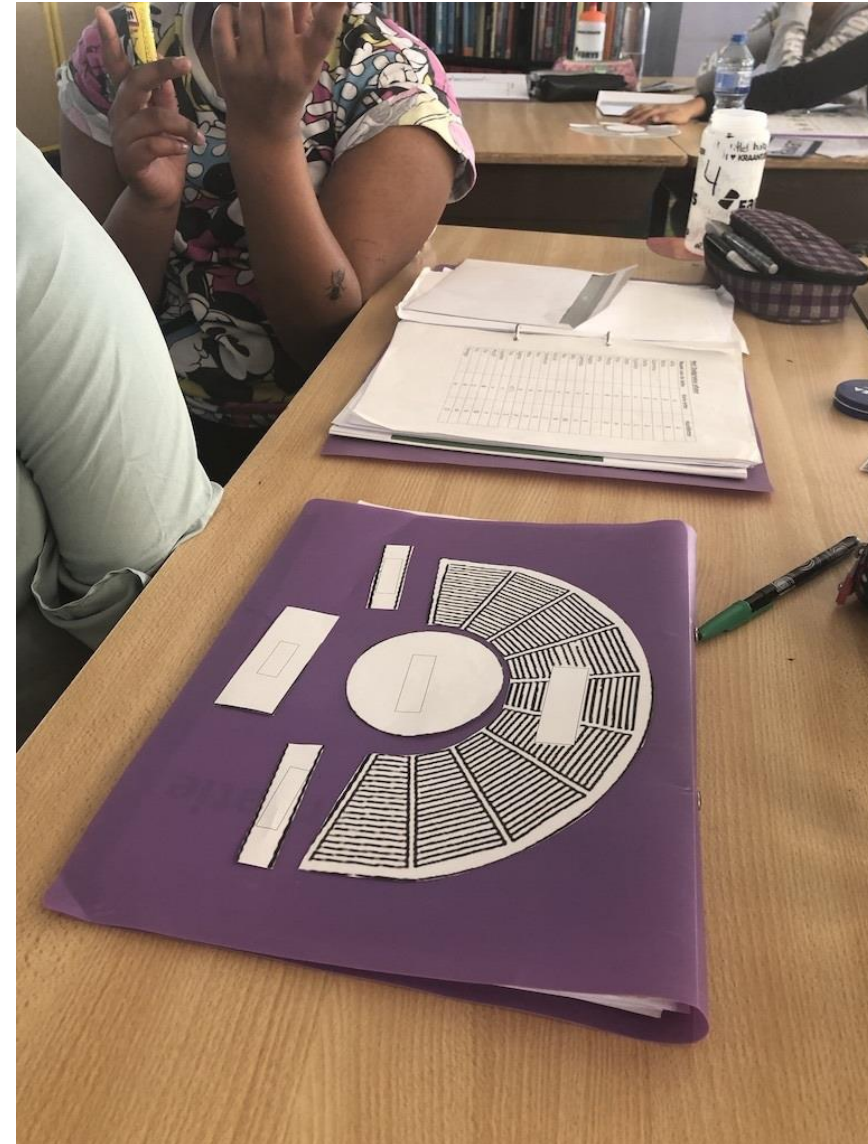
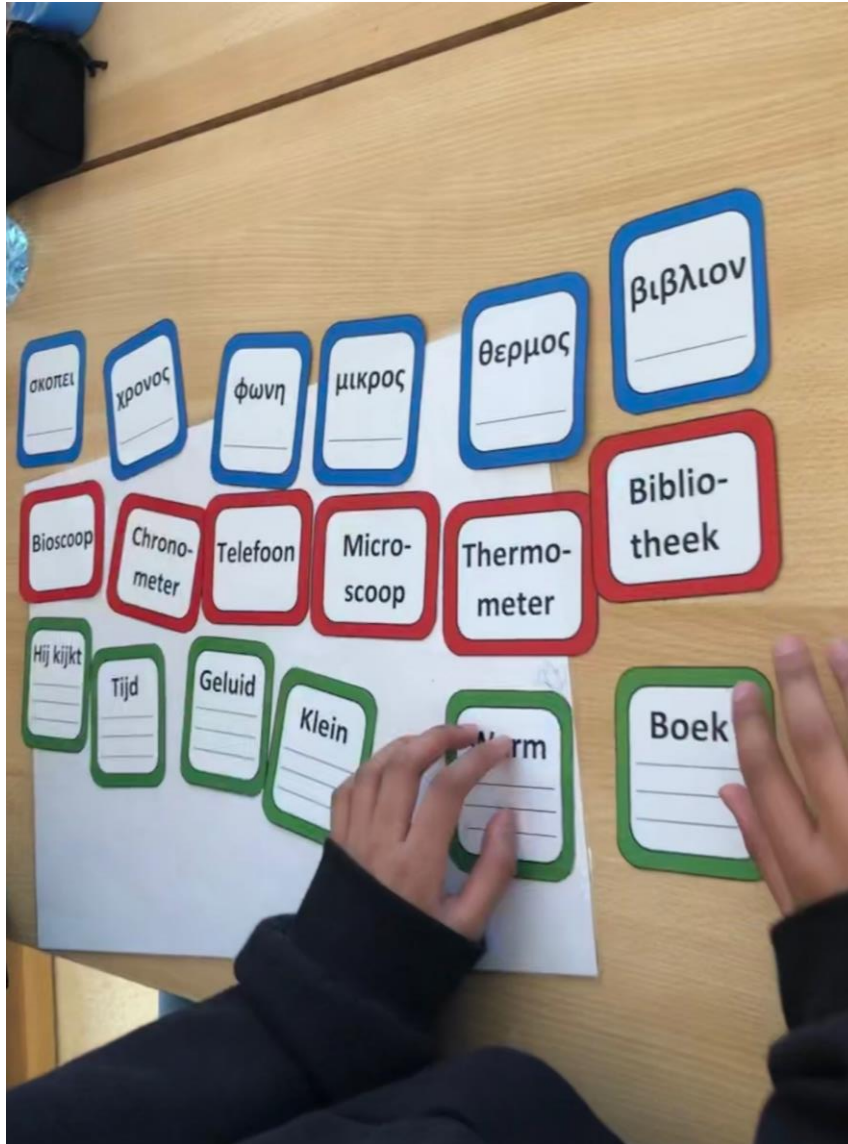
Arts 'n' crafts

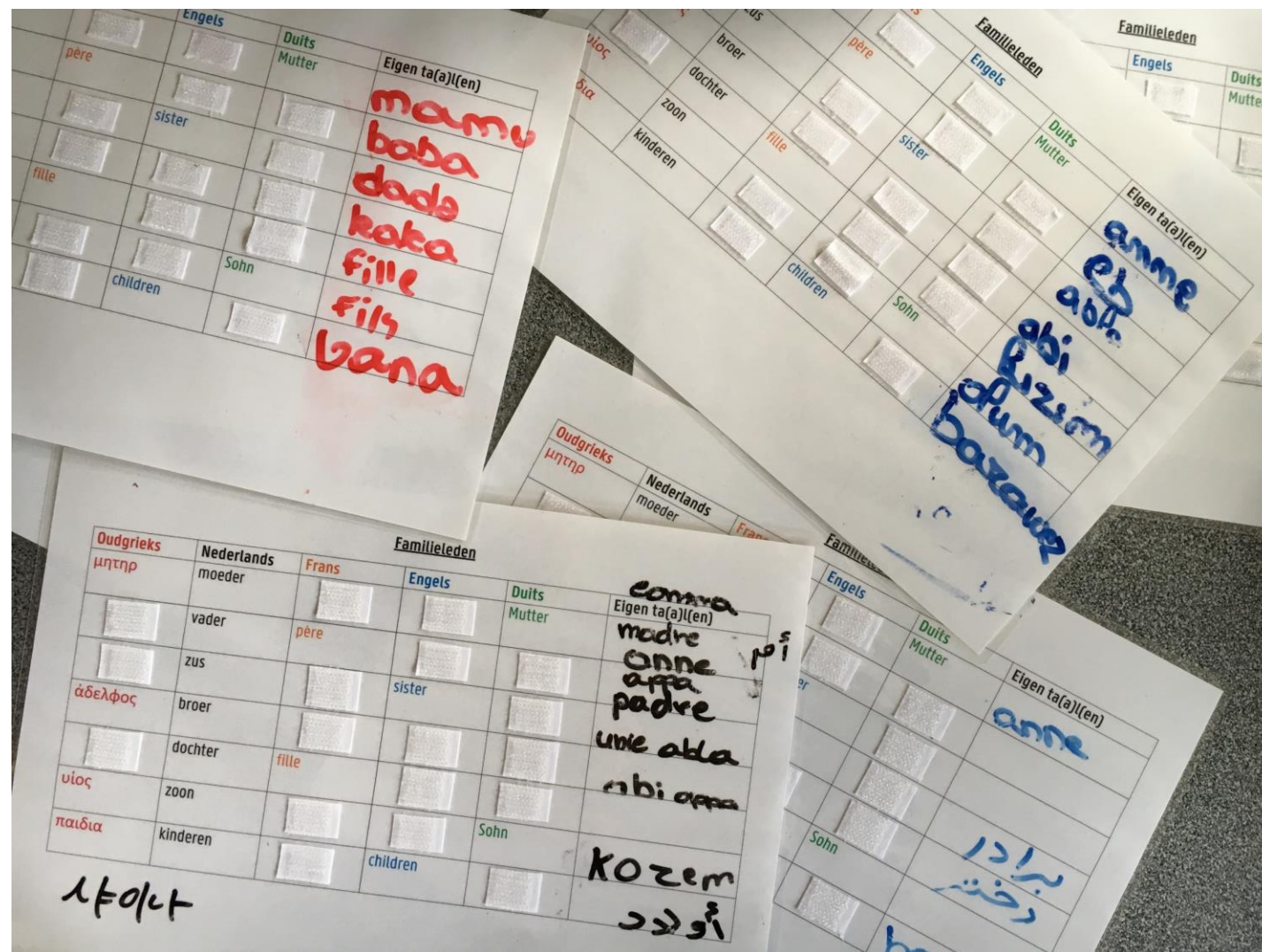
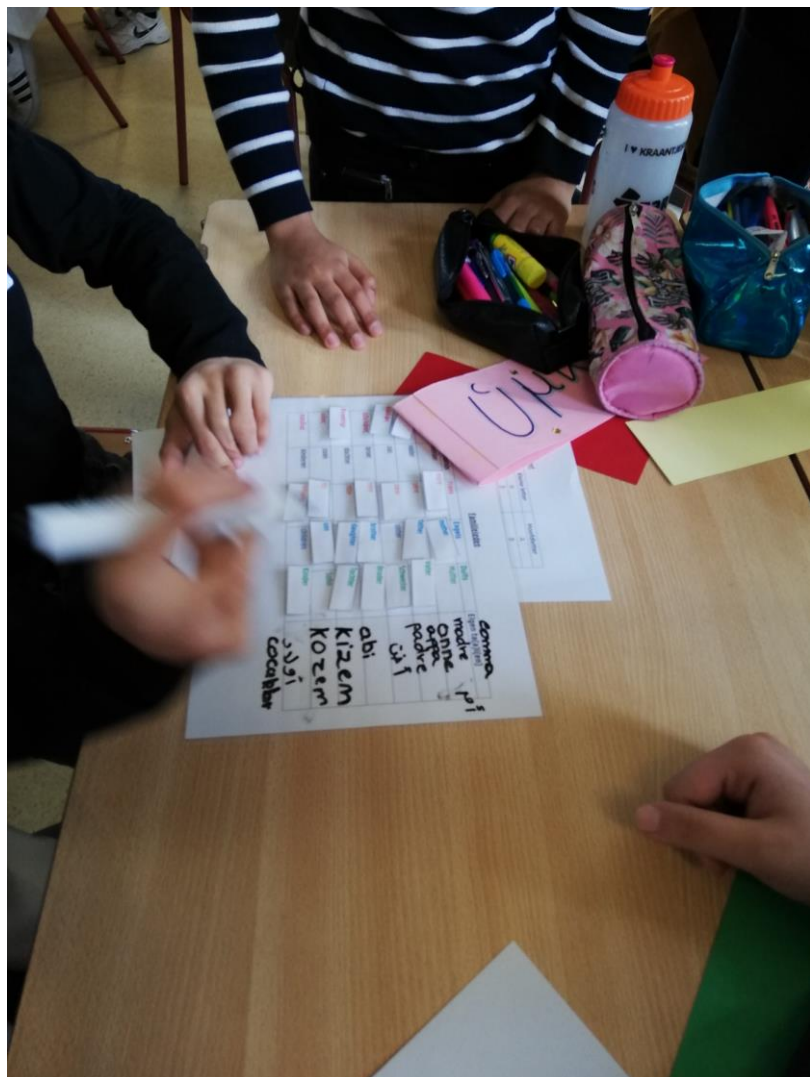
Crafts

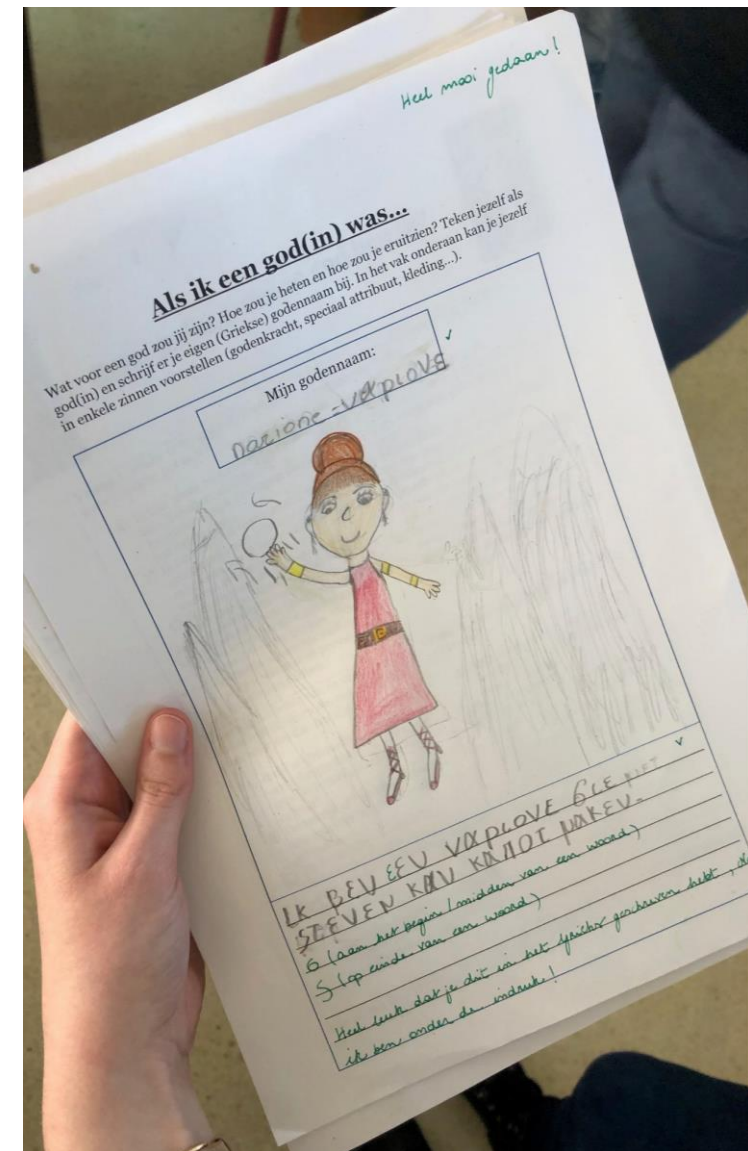
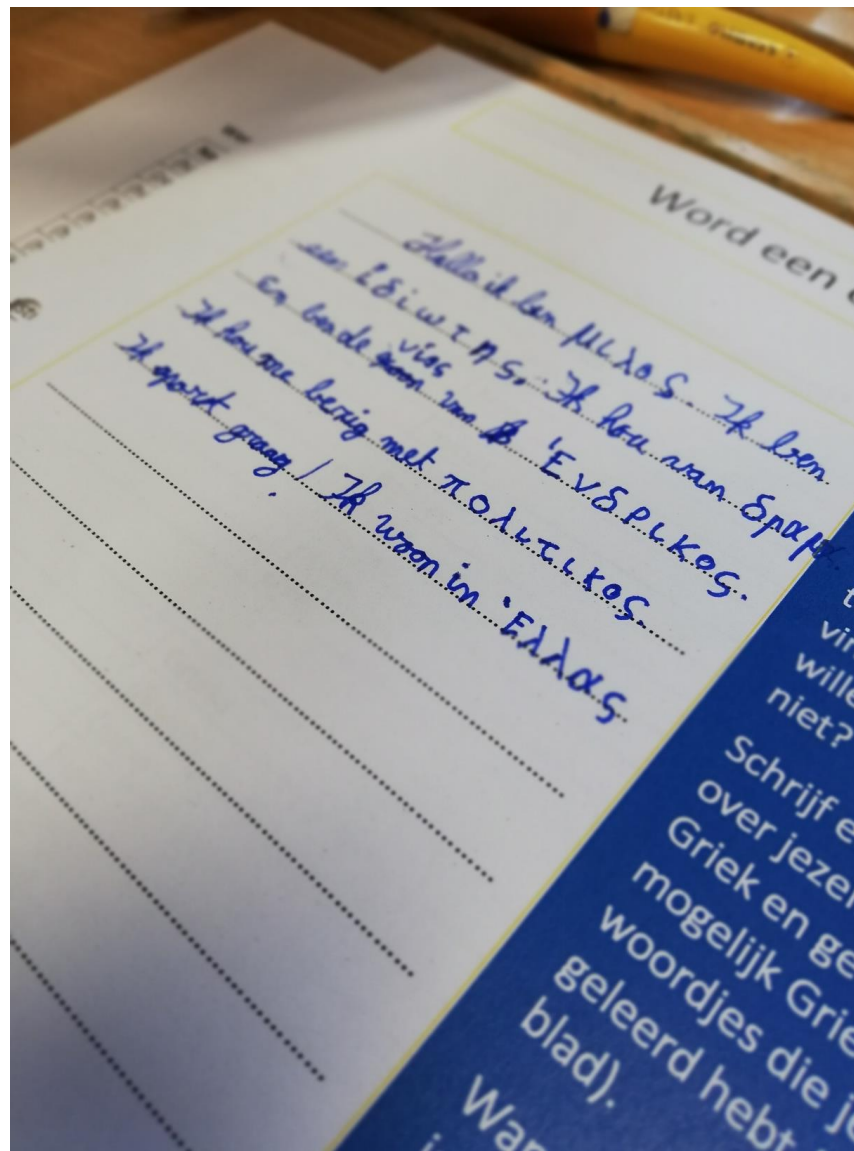
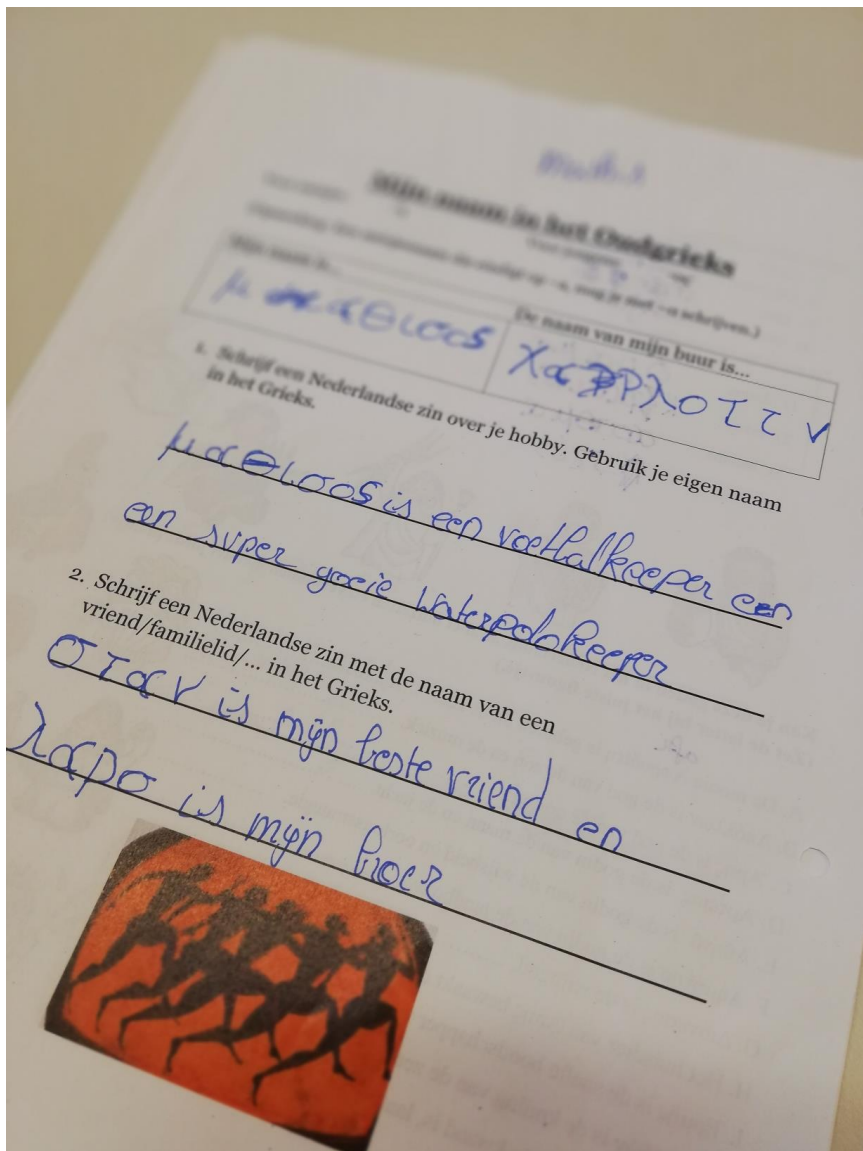
Etymologie

Vergelijking van taalstructuren

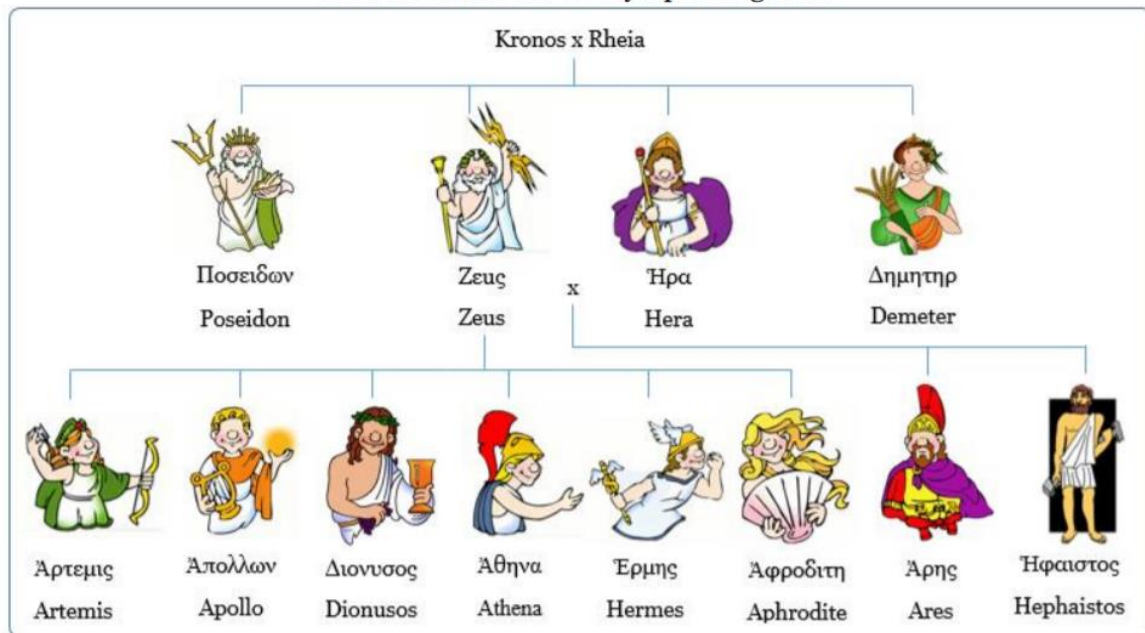

Grieks schrijven: 'productieve' activiteiten

Mijn stamboom

De stamboom van de Olympische goden:

Ζεύς έστι πατήρ van Athena.

Αρτεμις έστι άδελφη van Apollo.

Ήφαιστος έστι νίος van Hera.

Αθήνα εν Έρμης είσι παιδια van Zeus.

1. Maak je eigen familiestamboom in het kader. (Je kan de stamboom van de Olympische goden op de voorkant als voorbeeld gebruiken.)

2. Beschrijf in enkele zinnen je familie met de Griekse woorden voor moeder, vader, dochter, zoon, broer, zus en kinderen. (Je kan de zinnnetjes op de voorkant als voorbeeld gebruiken.)

Hulp bij taal oefeningen

My favourite Roman food is _____.

I wouldn't want to eat _____.

I would love to try _____.

My mum/dad/sister/brother likes _____.

_____ is healthy.

_____ is unhealthy.

Reminder:

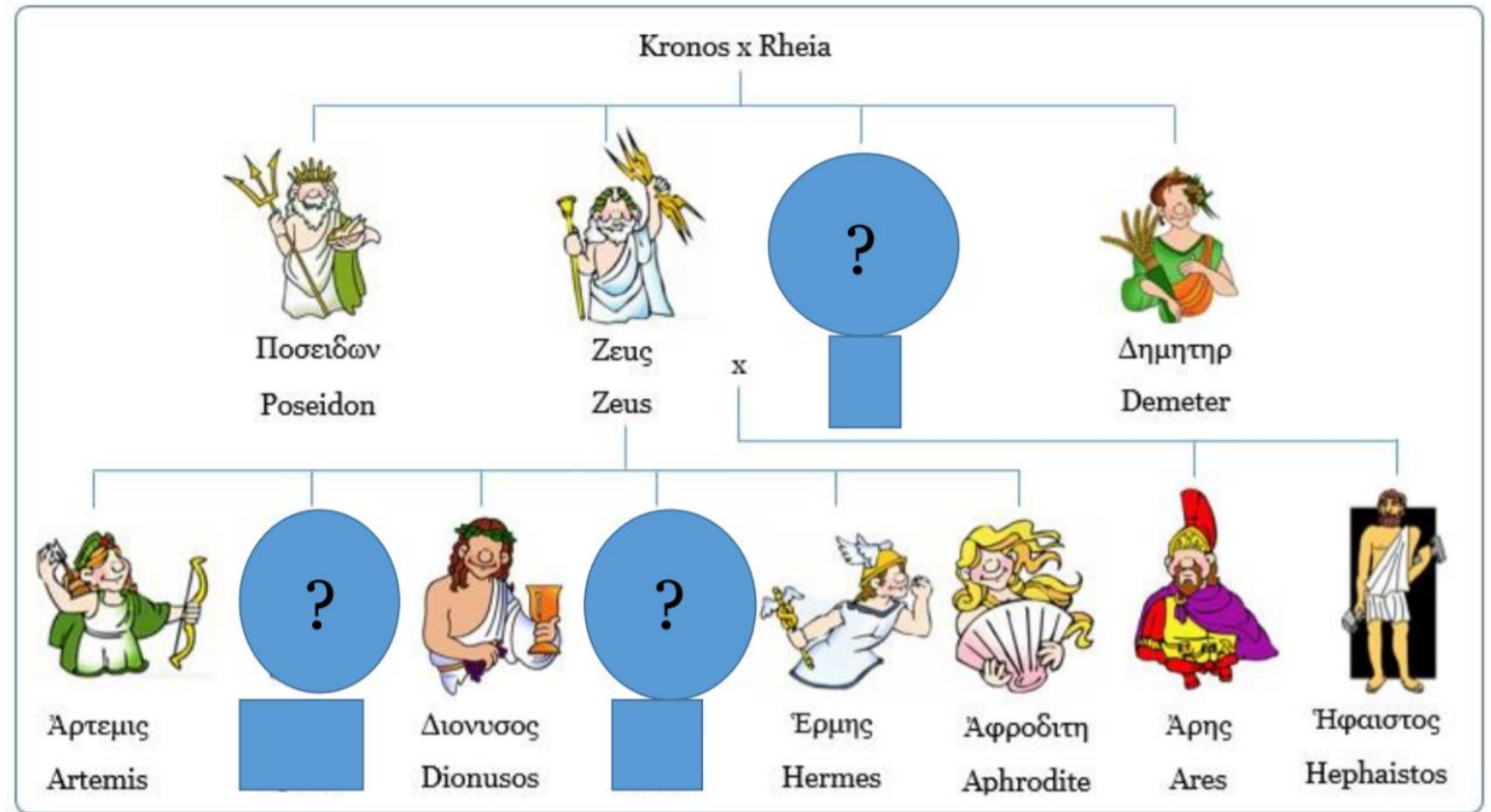
Subject ends on:

-a -us -anything

Direct object ends on:

-am -um -em

Grieks spreken

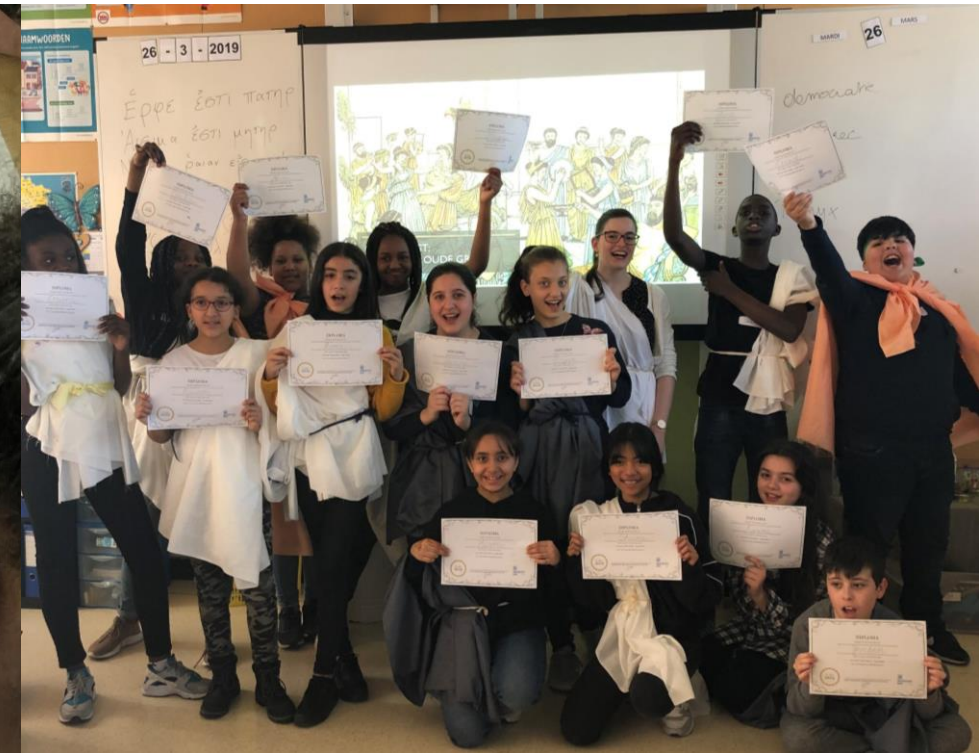
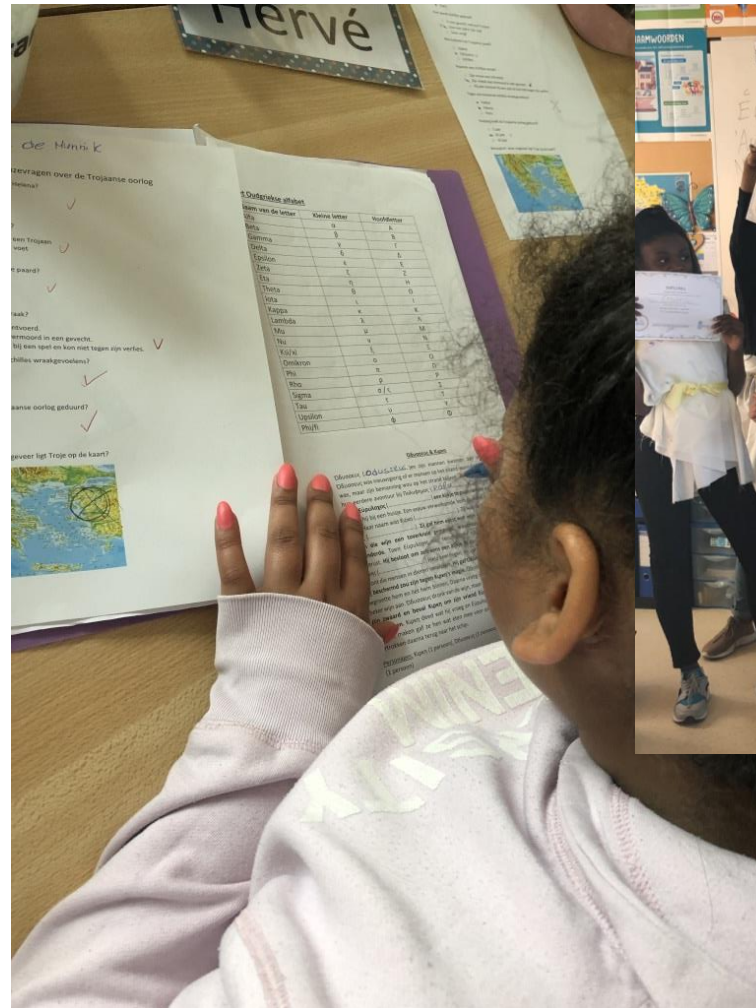

Pre-reading voor tekstueel begrip

- lees tekst voor. laat lln hun zin opsteken als deze gelezen wordt.
- lees tekst voor. laat lln zinnen in juiste volgorde leggen
- context: kennen ze woorden? worden woorden herhaald?
- werkwoorden en substantieven uithalen
- zin zeggen en herhalen (luid, stil, zoals een leeuw enz)
- gapping
- door tekst gaan met hun buur
- door tekst gaan vooraan in de klas
- voorbeeld: [Noli Timere](#)

Ἀγαμέμνων	λέγει:	“Οὐκ ἐστὶ <u>ἄνεμος.</u> ” <i>niet</i>
Ἄρτεμις	ἐστὶ	χολωτῇ. <i>boos</i>
Ἄρτεμις	ἐθέλει <i>wil</i>	<u>θυσίην.</u>
Ἀγαμέμνων	αἶρει <i>grijpt</i>	<u>Ἰφιγενείην.</u>
Ἀγαμέμνων	αἶρει	<u>ξίφον.</u>
Ἄρτεμις	πέμπει <i>zendt</i>	<u>ἐλάφον.</u>

Herhaling en evaluatie

Didactiek en evaluatie

- houd het doel voor ogen: Grieks lezen/spreken? Nederlandse taalvaardigheid verbeteren? (linguïstisch) zelfvertrouwen? Taalstructuren aanleren?
- houd je doelgroep voor ogen: taalsterk? leerproblemen? niet-Nederlandstalige thuissituatie? Kansarmoede?
- laat leerlingen toe overzicht van alfabet en grammatica in elke les en tijdens evaluatie bij zich te houden
- creëer een combinatie van groepsactiviteiten en individueel werk
- bespreek waar mogelijk etymologie of trucjes om woorden te onthouden
- ga van receptieve naar productieve activiteiten voor interne differentiatie
- pre-reading als je tekstjes leest (Pie Corbett, *Talk for Writing*)
- verweef tekst met cultuur, bv. door *gapping*

Creëer zelf je cursus

	Les 1	Les 2	Les 3	Les 4	Les 5
Taal	alfabet				
Thema					
Relevantie					
Werkvormen					
Uitdieping (huiswerk)					
Creativiteit					

3. Praktische toepassingen

We creëren samen enkele activiteiten

- kies je thema:
 - de verkiezingen (dus focus op bv. Europa en de stier, of het concept van democratie in klassiek Athene)
 - gezond eten (wat aten de Grieken? aten ze gezond?)
 - Klimaatverandering
 - De oorsprong van de wereld
- kies je activiteit, bv.:
 - een bordspel
 - een craft-activiteit met instructies
 - Een toneeltje?
- Indien mogelijk, incorporeer je Grieks in de oefening

3. Bespreking

